

ELSBETH
DE JAGER

NIET MEER
DAN EEN
NUMMER

kluitman

*Voor mijn vader
In liefdevolle en dankbare herinnering*

Dit boek is gebaseerd op het waargebeurde verhaal van mijn vader, Hugo de Jager. Als auteur heb ik de vrijheid genomen om bepaalde namen en gebeurtenissen te fictionaliseren. Ik houd bewust de term 'jappenkamp' aan, uit respect voor de mensen die de kampen hebben overleefd en dat woord zelf gebruiken als ze over die tijd vertellen.

Nur 283/W032301

Bisac JUV016080

© MMXXIII Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V.

© MMXXIII Tekst: Elsbeth de Jager

Omslagontwerp: Margo Togni

Opmaak binnenwerk: Studio L.E.O.

Omslagfoto: Jolanda Budding

Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van reproductie in zijn geheel of in gedeelten, in welke vorm dan ook.

kluitman.nl

Bij KONINKLIJKE BESCHIKKING
HOFLEVERANCIER

Ik was er zelf niet bij.
Nou ja, indirect,
misschien. Een beetje.

Want als kind van een kampkind
voel je, hoor je, weet je,
onbewust van wanhoop
doodsangst, eenzaamheid
bij jouw eigen ouder
die zocht naar veiligheid.

Ik doe mijn ogen dicht
en voel dat kleine kind
dat zoekend, tastend, radeloos
nergens meer houvast vindt.

Ik kijk weer om me heen.
Begrijp me niet verkeerd,
maar als ik nu de wereld zie...
Wat hebben we geleerd?

WEDSTRIJD

‘Ik ga winnen.’ Hugo keek Jake aan en hield de bloempot met het stekje erin triomfantelijk omhoog.

‘Stekjes opkweken... Nou ja... Wat is daar nou aan?’ Jake rolde met zijn ogen en trok zijn mondhoeken naar beneden. ‘Het is ook niet eerlijk, want jouw plant is nu al mooier dan de mijne.’

Hugo vergeleek de plantjes en zag geen verschil. ‘Ruilen?’ bood hij aan.

‘Meen je dat?’

‘Waarom niet?’

‘Nou, net zei je dat je wilt winnen. Het lukt je nooit om van dit zielige sprietje de mooiste plant van de hele klas te maken.’

‘Natuurlijk wel,’ zei Hugo vol vertrouwen. ‘Let maar op.’

Jakes broer Mark kwam bij hen op het plein staan. ‘Ja, jij bent zo’n goede tuinman,’ pestte hij. ‘Als kleuter groef je je pindaplanten op om te kijken of je de pinda’s al kon eten.’

Hugo voelde dat hij rood werd. Vader was dol op verhalen vertellen, maar jammer genoeg vertelde hij ook wel eens over dingen die

Hugo vroeger had gedaan. Daardoor stond hij nu mooi voor gek bij zijn vrienden.

Hij veranderde handig van onderwerp: 'Wie schopte er ook alweer vorige week de bal in zijn eigen doel?'

Als antwoord gaf Mark Hugo een stomp in zijn zij.

Meteen duwde Hugo zijn plantje in Jakes handen en stompte Mark terug. Ze rolden over het plein. Mark was sterk, maar Hugo was lenig en snel. Het duurde niet lang voordat Mark op zijn rug lag en Hugo triomfantelijk op zijn borstkas zat. Zijn grijsblauwe ogen straalden overmoedig toen hij op Mark neerkeek.

Mark worstelde om onder de greep van Hugo uit te komen.

'Hé, stop daarmee,' zei Jake. 'Ik wil naar huis. Het gaat zo gieten, kijk maar.'

Ze keken alle drie omhoog.

Jake had gelijk, zag Hugo. Er kwam een stortbui aan. Hij ademde de zware, vochtige lucht diep in.

Mark lachte. 'Trek maar een bananenblad van de boom om onder te schuilen als je niet nat wilt worden.'

Hugo herinnerde zich opeens dat ze vanmiddag nasi goreng zouden eten en daar was hij gek op. 'Ik wil ook naar huis,' zei hij. 'Welke plant zal ik nou nemen?'

Jake haalde zijn schouders op. 'Voor mijn part neem je ze allebei. Jij vindt het leuk.'

'Dat is goed, maar als ik twee keer win, hou ik allebei de prijzen,' onderhandelde Hugo.

'Wat een zakenman,' snoof Mark.

Hugo reageerde er niet op. 'Oké?' Hij keek Jake aan.

'Ik vind het best.'

'Kom je nog vanmiddag?'

'Tuurlijk. Tot straks.'

Met de twee potjes en zijn tas in zijn handen sloeg Hugo de straat naar huis in. Dat Jake dit niet leuk vindt, dacht hij, en hij keek naar de stekjes. Het is toch geweldig om ergens voor te zorgen en te zien hoe het groeit; hoe het steeds groter en mooier wordt?

Over twee weken was het sinterklaas. Hij hoopte zo dat hij een nieuwe schep kreeg. Zijn oude had hij gebroken toen hij er stenen mee weg had geslagen. Vader was woedend geweest, misschien ook omdat er per ongeluk een ruit was gebroken, en had geweigerd een nieuwe schep voor Hugo te kopen. Nu moest Hugo alles met het handschepje doen.

Hij was zo in zijn gedachten verdiept dat hij op het tuinpad bijna tegen de *djongos*, de huisbediende, op botste.

Wayan lachte. 'Uitkijken.'

Wayan was zijn grote vriend. Hij was er al zolang Hugo zich kon herinneren en woonde met zijn vrouw en dochtertje bij hen op het erf. Hij hoorde bij het gezin, net als Siti, de *baboe*, die vooral voor zijn kleine zusje zorgde, en de *kebon*, die de tuin onderhield.

Eigenlijk was de kebon niet echt nodig, vond Hugo. Hijzelf zou, in plaats van naar school te gaan, maar wat graag in de tuin spitten en werken.

'Kijk eens.' Triomfantelijk hield hij zijn plantjes onder Wayans neus. 'Deze ga ik opkweken. Ik kan er mooie prijzen mee winnen.'

Hij liet zijn tas vallen en liep met de potjes de achtertuin in. Daar snoof hij de lichte, zoete geur op van de zachtpaarse orchideeën in moeders bloementuin. Zelf hield hij het meest van planten en bomen waar lekker fruit aan groeide, maar deze waren ook mooi.

Zorgvuldig keek hij om zich heen naar een geschikt plekje voor zijn wedstrijdstekjes. De tropenzon was fel en de blaadjes mochten niet verschroeien. Eindelijk had hij een plaats naar zijn zin gevonden. Hij zette de plantjes neer en gaf ze een beetje water. Daarna rende hij naar binnen.

In de keuken rook het naar gebakken uitjes en pepertjes. *Kokkie* stond bij het fornuis. Ze pakte net vier eieren.

‘Lekker!’ riep Hugo. ‘Ik barst van de honger.’

‘Wat ben je laat! Wij zijn allang klaar met eten! Kom.’ Ongeduldig trok Mark aan Hugo’s arm. ‘We gaan iets nieuws doen. Zo spannend.’

‘Wat dan?’

Mark trok een geheimzinnig gezicht, maar zei niets.

‘Vertel nou!’ eiste Hugo ongeduldig.

Mark liep zwijgend door de brede, koele gang naar de tuin en Hugo haastte zich achter hem aan.

Bij de tuinmuur zat Jake. Zijn stelten en die van Mark lagen naast hem. Triomfantelijk wees hij ernaar en hij keek Hugo veelbetekend aan.

‘Dat is toch niet spannend.’ Hugo keek teleurgesteld naar zijn vriend. Stiekem had hij gehoopt dat ze weer naar het strand zouden gaan. Zijn eigen ouders hadden geen auto, maar andere ouders wel. Daarmee kon je zo naar het strand bij de haven van Tandjong Priok rijden, waar allemaal grote schepen lagen. Hugo hield heel veel van de haven. Hij dacht even terug aan de laatste keer dat hij er was geweest. Toen had hij zelfs een vliegboot op het water zien landen. Later wil ik ook varen, dacht hij. Ver weg. Naar Amerika en Nieuw-Zeeland. En naar opa en oma in Holland.

Zijn gezicht betrok toen hij aan opa en oma dacht. Vroeger kwam er bijna elke week post van hen: lange brieven voor vader en moeder; voor hem en zijn zusje Geesje zat er soms een kaart bij. En heel soms een boek. Nu was het oorlog in Nederland, had vader ernstig verteld. De Duitsers waren het land binnengevallen en nadat ze Rotterdam hadden gebombardeerd, had Nederland zich overgegeven. Moeder had gehuild toen ze het hoorde. Ze wist niet hoe het met opa en oma ging, want er kwam al een hele tijd geen post meer.

Als de oorlog daar afgelopen is, zal ik ze meteen weer een kaart sturen, nam Hugo zich voor.

‘Wat gaan we nou doen?’ vroeg hij aan zijn vrienden.

‘Wacht maar af,’ zei Jake. Een voor een stak hij de stelten door een paar gaten in de tuinmuur. ‘Dit is ons fort. Ga eens aan de andere kant kijken.’

Hugo snapte nog niet precies wat Jake van plan was, maar liep naar de buitenkant van de tuinmuur. Daar zag hij de vier houten palen uitsteken. Toen vielen de puzzelstukjes op hun plaats.

‘Dat zijn kanonnen,’ zei hij opgewonden. ‘Daarmee kunnen wij ons fort tegen elke vijand verdedigen.’ Hij gooide zijn armen in de lucht en rende weer naar Jake en Mark. ‘De vijand is in aantocht! Breng de kanonnen in stelling!’

Jake vuurde als eerste. Daarna donderden de kanonnen van Hugo en van Mark.

Hugo zwaaide zijn been over de stang van zijn zwarte fiets. ‘Tot morgen!’

Mark en Jake riepen nog iets terug wat hij al niet meer kon verstaan. Hij moest doorfietsen, anders was hij te laat thuis.

Nadat hij over de brug van de Tjiliwoeng-rivier was gefietst, keek hij op zijn horloge. Veel tijd had hij niet meer. Hij trapte nog harder door. Pas bij de Serangweg minderde hij vaart en reed onder de hoge, groene bomen door naar zijn huis.

Bij het hek stapte hij af. Hij bracht zijn fiets naar achteren en liep naar moeder, die in een luie stoel op de voorgalerij zat. Zijn zusje Geesje speelde op de grond.

Hugo plofte op de stoel naast moeder.

Ze streek door zijn blonde haren. 'Heb je het leuk gehad?'

Hugo knikte. 'We hebben fort gespeeld. Zeg moeder, wat is een zakenman?'

'Hoe kom je daar opeens bij?'

'Mark zei dat ik een zakenman ben. Maar ik snap niet echt waarom.'

Moeder dacht even na. 'Als zakenman weet je precies wanneer iets je wat oplevert,' legde ze uit. 'Zakenmannen denken op een bepaalde manier na en omdat ze zo kunnen denken, verdienen ze wat makkelijker geld dan andere mensen.'

Of prijzen, dacht Hugo. Maar toch vond hij het raar wat Mark had gezegd. Het was logisch dat hij twee prijzen kreeg als hij met beide planten zou winnen, want hij kweekte ze op. Dat had niets met denken als een zakenman te maken.

Met een half oog keek hij naar de rijpe vruchten in de mangistanboom in hun tuin. 'Ik heb honger...'

'... en dorst,' vulde moeder aan.

'Mag het?'

'Als je maar niet te hoog klimt.'

Hugo was al opgesprongen en klom behendig de boom in. 'Ik wil

er een met vier partjes, moeder. Een *mangoestan* met vier partjes brengt geluk.'

'Dat is best, als je niet te hoog die boom in gaat.'

'Maar...'

'Je hebt me gehoord.' Moeder was onverbiddelijk.

Hij koos de mooiste vrucht uit en klom omlaag.

DE SCHUILKELDER

Hugo stormde de tuin door. Hij minderde vaart toen hij langs de plantenpotten kwam. Ja! Het stekje in de rechterpot had al vier nieuwe blaadjes – piepklein, maar hij zag ze duidelijk. Links stond de pot die hij van Jake had gekregen. Daar ging het iets minder snel, maar dat kwam vast nog. Hij zorgde goed voor de planten en als je ergens goed voor zorgde, kwam alles in orde. Hij ging de wedstrijd winnen!

Hugo begon weer te rennen. Het was 5 december. Vanavond vierden ze sinterklaas!

Het was wel raar dat hij niets had gemerkt van de voorbereidingen. In voorgaande jaren waren vader en moeder altijd geheimzinnig bezig, maar nu had hij niets kunnen ontdekken. Moeder had niet aan gedichtjes zitten schrijven die ze haastig wegmoffelde als hij met een smoes uit bed kwam. In de keuken rook het niet naar speculaas of pepernoten. En hij had op zijn stiekeme zoektocht ook geen verstopte cadeautjes gevonden. Toch wist hij zeker dat vader en moeder het niet vergeten waren. Hij had ze er vaak genoeg aan herinnerd.

Zonder vaart te minderen rende hij de kamer in. Hij remde nog net op tijd af om niet tegen de tafel te botsen die voor de terrasdeur stond.

Er lag nieuw speelgoed op. Het was niet ingepakt.

Hugo keek ernaar. Dit was raar. Het leek net alsof iemand alles vlug had neergelegd en daarna gewoon was doorgelopen.

Hij boog zich over de tafel. Het blije gevoel dat hij normaal voelde als hij wist dat hij iets nieuws zou krijgen, bleef weg en toen hij zijn hand uitstreekte naar een in lood gegoten scheepje, zag hij dat zijn vingers trilden. Hij spande zijn spieren en probeerde ze stil te houden, maar het lukte niet. Snel trok hij zijn hand terug. Hij ademde diep in en blies de lucht hard uit. Toen keek hij naar het speelgoed voor hem.

De in lood gegoten scheepjes waren voor hem. Het dikke boek ook. Het was deel drie van de serie over de Boerenoorlogen. Deel een en twee had hij al wel tien keer gelezen, dus dit was precies waarop hij had gehoopt. Het kleurboek – krasboek, dacht Hugo stiekem – was natuurlijk voor Geesje, samen met de potloden en het prentenboek. Voor vader en moeder lag er niks.

Weer haalde hij diep adem. Waarom moest hij opeens aan de fluisterende gesprekken tussen vader en moeder denken? Die hadden niets met het sinterklaasfeest te maken, maar met het woord dat hij steeds vaker hoorde: oorlog. En dan bedoelden ze niet meer alleen de oorlog bij opa en oma in het verre Holland. Zou er hier ook oorlog komen?

Oorlog... Het woord klonk dreigend, net alsof alles donker werd.

Hugo drukte zijn gezicht tegen het koele raam. Zo tuurde hij de tuin in.

De avond was gevallen, maar hij wist precies aan welke kant zijn eigen tuintje lag. De vrolijke kleur van de afrikaantjes die hij vanmiddag had geplant, had ervoor gezorgd dat het angstige gevoel even uit hem was verdwenen. Maar hier, bij de tafel met niet ingepakte cadeautjes, kwam het ineens terug.

Hij kneep zijn ogen dicht en beeldde zich in dat hij de vertrouwde zoete geur van de vochtige, warme aarde rook. In zijn hoofd hoorde hij zelfs hoe moeder op hem had gemopperd: ‘Wat een vieze nagels! Hup, *mandiën*, jij!’ Gehoorzaam was hij naar de badkamer gegaan. Als moeder mopperde, leek alles tenminste weer normaal.

Opgelucht had hij de *gajong* gepakt, het zinken emmertje met een handvat in het midden. Hij had het koude water net zo lang over zich heen gegooid totdat zijn handen weer schoon waren en hijzelf het niet meer zo warm had.

Hugo keek weer de tuin in. Daar in het donker in de hoek lag de schuilkelder. Vader had daar de laatste dagen steeds vaker gestaan, peinzend en kijkend naar het luik. Het was bedekt met hout en plaggen. Daaromheen lag een wal van aarde.

De schuilkelder was zo groot dat ze er met z’n allen in pasten: vader, moeder, Geesje en hijzelf. En dan ook nog de buren en Wayan met zijn vrouw en hun dochttertje. Siti woonde met haar gezin in de *kampong*, een soort dorpje met kleine huisjes waar alleen Javanen woonden. Hugo hoopte maar dat zij ook schuilkelders hadden.

Zouden ze binnenkort echt onder de grond zitten? Met z’n allen, terwijl de vliegtuigen door de lucht raasden?

Hij dacht aan vader en moeder, die zachtjes begonnen te praten zodra hij in de buurt kwam. Soms schoot de stem van vader hard

uit, maar daar werd Hugo niet veel wijzer van. Het leek alsof zijn ouders, net als alle volwassenen hier in Batavia, naar iets keken wat hij niet kon zien. Eigenlijk wilde hij het ook niet zien. Als het vader en moeder al bang maakte, moest het wel heel erg zijn.

Hugo draaide zich weer naar de tafel. Er waren dit jaar geen surprises, geen gedichten. Niet eens vrolijk sinterklaaspapier om de pakjes.

‘Ben je blij met je boek?’ Vader kwam de slaapkamer binnenlopen.

Hugo had hem niet verwacht en had geen tijd meer gehad om snel zijn boek te verstoppen en zijn zaklamp uit te doen. ‘Ja,’ antwoordde hij. ‘En met de scheepjes ook. Ik wil later gaan varen.’

‘Dat weet ik.’ Vader aaide over zijn hoofd.

‘Vader?’

‘Hm?’

Hugo piekerde hoe hij het best kon zeggen wat hij voelde. ‘Het was zo raar vanavond. Heel anders dan vorig jaar.’

In het licht van zijn zaklamp zag hij hoe vader langzaam knikte. ‘Volgend jaar wordt het vast weer gewoon,’ zei hij zacht. Het klonk niet alsof hij het zelf geloofde.

Hugo rilde. ‘Echt?’ fluisterde hij.

‘Ik hoop het, Hugo.’

‘Ssst.’ Vader gebaarde zenuwachtig toen Hugo drie dagen later de keuken binnenliep. Het was maandag zeven uur in de ochtend. Vader was maar half aangekleed. Boven zijn lichte, lange broek droeg hij nog zijn geruite pyjamasjasje. Zijn haren waren niet gekamd.

Moeder kwam haastig de keuken binnen met Geesje op haar arm en zette haar op de grond. Geesje liep naar Hugo en begon vrolijk te kletsen.

‘Ssst,’ zei vader weer. Hij keek raar. Het leek alsof hij boos was, maar toch was het anders.

Moeder gaf snel het kleurboek aan Geesje, dat een paar dagen geleden nog op de tafel met sinterklaascadeautjes had gelegen. Ze duwde een rood potlood in het kleine handje.

Toen klonk de stem van Tjarda van Starckenborgh Stachouwer door de keuken. Hij was de gouverneur-generaal, de hoogste bestuurder van Nederlands-Indië.

Hugo kon zijn lange, ingewikkelde zinnen lang niet allemaal begrijpen. Hij zag echter wel de angst die op het gezicht van zijn ouders verscheen.

Na een poos liet vader zich verslagen in een stoel vallen. Hij wisselde een blik met moeder. Ze knikte kort voordat ze zich omdraaide.

Vader keek hem aan. ‘Hugo, begrijp je wat er zojuist gezegd werd op de radio?’

Hugo haalde zijn schouders op.

‘Het is hier nu ook oorlog, jongen. We zijn in oorlog met Japan.’

Hugo liet de woorden bezinken. Hij keek naar moeders rug. Moeder was niet lang, maar nu leek ze nog kleiner dan anders. De schouders in haar gebloemde bloesje schokten licht, alsof ze huilde, maar Hugo hoorde geen snikken. Hij hoorde alleen het woord waar hij zo bang voor was: oorlog. Zou er ook een bom op Batavia gegooid worden? Dan ging alles kapot en hadden ze geen

huis meer en geen tuin. De school zou weg zijn, net als het zwembad en de *toko*. Grote gaten in de straten en alle mensen dood...

‘Hugo!’ Vader schudde hem heen en weer.

Hugo wilde zich omdraaien en verder slapen, maar vader hees hem overeind.

‘Word wakker. Schiet op, Hugo!’

‘Wat...?’ begon Hugo, maar toen hoorde hij de loeiende sirenes. Luchtalarm! Hij was meteen klaarwakker. Met ogen groot van schrik keek hij vader aan.

‘We moeten naar de schuilkelder.’

Hugo schoot uit bed. Een moment was hij duizelig van het snelle opstaan, maar hij beet op zijn lip en holde achter vader aan de tuin in. Gauw, gauw! dreunde het door zijn hoofd.

De sirenes loeiden onophoudelijk door de donkere nacht. Het geluid vulde zijn hele lijf. Als het lawaai nog meer in zijn lichaam zou dringen, zou zijn hart ermee stoppen, dat wist hij zeker.

Hij wilde stilstaan, zijn handen voor zijn oren doen en roepen dat dit niet waar was. Dat hij droomde en wakker wilde worden. Even aarzelde hij, toen rende hij verder, dwars door de pikdonkere, modderige tuin.

Een voor een bukten ze om in het gat te kruipen. Hugo liep achter moeder. Hij zag een bungelend beentje van Geesje, die ze op haar arm had. En hij rook een vreemde geur die hij niet kon thuisbrengen.

Met een plof kwam hij op de bodem van de schuilkelder terecht. Achter hem kwam Wayan met zijn dochttertje op zijn arm. Daarop volgde de buurman. Hugo zag de modderspetters op zijn

pyjamabroek. Bij het licht van een zaklantaarn zag Hugo dat de buurvrouw met een hand over haar voorhoofd veegde. Ze hijgde.

‘We zijn er allemaal,’ zei moeder zachtjes toen ook de vrouw van Wayan en de buurvrouw er waren.

En Siti dan? dacht Hugo. Hij had haar nog nooit over schuilkeiders in de kampong gehoord. Zouden die er wel zijn? Hij vroeg het zich even af, maar zei niks.

Geesje krijste. Moeder wiegde haar zachtjes heen en weer, maar het hielp niet.

De sirenes bleven gillen. Hugo duwde zijn handen tegen zijn oren. Hij keek naar Wayan, die een beetje verdrietig naar hem glimlachte. Het zag er niet uit als een lach, vond Hugo. Het leek meer of hij kramp in zijn wangen had. Of misschien wel kiespijn.

Daarna kon hij niet meer op Wayan letten, want een vreselijk gevoel kroop steeds verder in hem omhoog. Hij maakte zich zo klein mogelijk. Zijn adem ging snel. Ik stik, dacht hij. Ik ga dood. Wanhopig hapte hij naar lucht. Zijn rug werd nat van het zweet. Met een ruk schoof hij naar vader, die hem meteen naar zich toe trok en hem stevig vasthield en over zijn rug aaide.

Het duurde lang voordat Hugo een beetje rustiger werd. Eindelijk voelde hij dat er weer zuurstof in zijn longen kwam. Hij leunde tegen vader aan. Zijn oren suisden. Ik wil hier weg, dacht hij. Ik word gek van die vreselijke sirenes. Ik wil naar bed, slapen, en dan morgen opstaan en gewoon weer naar school.

De vreemde lucht werd steeds sterker. Pas veel later zou hij weten wat het was: de geur van angst.

ALLES WORDT ANDERS

‘H eb je genoeg geld bij je?’ vroeg Mark.

Het was hun vaste zwemmiddag. Elke week zwommen Mark, Jake en Hugo tien baantjes heen en terug. Wie het laatst aankwam, moest de anderen trakteren. Hugo zwom goed, maar Mark was twee jaar ouder en een kop groter dan hij. En, ook al gaf Hugo dat niet graag toe, hij was ook een stuk sterker.

‘Ik ga vandaag winnen,’ deelde Hugo vastbesloten mee.

‘Ha ha, hoe denk je dat voor elkaar te krijgen?’

Dat weet ik ook nog niet, dacht Hugo. Maar het moet. Ik wil het.

Jake telde af: ‘Drie, twee, een, GO!’

Met een prachtige duik belandde Hugo in het water. Hij maakte meteen vaart, maar kon niet tegen Mark op.

Ik moet winnen.

Hij dacht aan de oorlog, aan alle keren dat hij uit bed gehaald werd omdat het luchtalarm loeide. Zijn hele leven was veranderd door die rottige oorlog. Woede raasde door zijn lichaam. Hij spoot door het water. Zo hard had hij nog nooit gezwommen!

Aan het einde van het achtste baantje lag hij eindelijk voor op Mark. Vaag hoorde hij Jake aan de kant juichen.

Nog twee baantjes.

Nog één.

Hij voelde Mark vlak achter zich en zette alles op alles.

En toen had hij gewonnen!

Hugo kwam vrolijk binnen. Hij had de smaak van de gebakken banaan waarop Mark hem bij hun vaste stalletje had getrakteerd nog in zijn mond.

‘Moet je horen,’ begon hij opgewonden. Maar hij was meteen stil toen hij zag hoe zijn ouders keken. ‘Wat is er?’

‘De Japanners hebben bij Tandjong Priok gebombardeerd,’ zei vader dof.

Hugo’s blijde gevoel spatte uit elkaar. Hij dacht aan het strand bij de haven. Zou die hele haven nu kapot zijn? In gedachten zag hij de grote schepen die je vanaf het strand kon zien. Hoe vaak had hij daar wel niet gefantaseerd dat hij later ook wilde gaan varen?

Hij bleef even stilstaan, toen rende hij de tuin in. Daar leunde hij tegen de oude, hoge kokosboom. Hij schopte tegen de stam en maakte zich zo klein mogelijk. Woedend veegde hij een paar tranen van zijn wangen. Er kwamen meteen nieuwe voor in de plaats, maar hij had geen zin meer om ze weg te vegen.

Na een poosje waren de tranen op. Hugo veegde zijn neus aan zijn mouw af en kwam overeind. Langzaam liep hij naar zijn plantjes voor de wedstrijd. Ze stonden vlak bij zijn perk met pinda’s en worteltjes en zagen er zielig uit. Door de harde regenbuien van vandaag waren ze scheef gaan hangen. Dat mocht niet. Hij moest

er goed voor zorgen, zodat ze zouden uitgroeien tot mooie planten. Als dat lukte, zou het met hen allemaal goed aflopen.

Hij groef in allebei de potten de zwarte grond op een hoopje, zodat de planten wat rechtop konden staan. Toen hij de vochtige aarde tussen zijn vingers voelde, kon hij even doen alsof alles nog net zoals vroeger was.

Zijn leven was totaal veranderd. Steeds vaker gingen ’s nachts de sirenes af. Dan sprong iedereen uit bed en moesten ze allemaal naar de schuilkelder rennen. Hugo haatte het luchtalarm. Natuurlijk was hij elke keer opgelucht als het *all clear* klonk. Maar als hij dan weer in bed lag, kon hij haast niet meer in slaap komen. Als hij eindelijk sliep, droomde hij zo eng dat hij blij was als hij weer wakker werd.

Hij pakte een kluit aarde op en dacht terug aan de allereerste keer dat het luchtalarm afgegaan was. Achteraf bleek dat het loos alarm was geweest.

In de verte zag hij zwarte rookwolken. Dat betekende dat er olietanks waren geraakt. Nijdig gooide Hugo de kluit weg. Hij veegde zijn handen af aan zijn broek. Japanners en oorlog en luchtalar-men... Hij wilde er niks over weten. Hij wilde weer naar school. Hij had zo’n mooi kerstrapport gehad, maar vlak daarna waren alle scholen gesloten. School was te riskant vanwege de bombardementen, had vader uitgelegd.

Dan moest het wel heel gevaarlijk zijn. Hugo had vroeger wel eens geprobeerd om met een smoesje thuis te blijven, maar moeder legde uit dat school heel belangrijk voor de toekomst was. En nu mocht niemand er meer naartoe!

Eerst had hij het niet erg gevonden. Hij was lekker in de tuin

gaan werken. Met het handschepje, want jammer genoeg had hij met sinterklaas geen nieuwe schep gekregen. Elke keer was hij met pikzwarte handen en knieën weer binnengekomen en had moeder hem meteen door naar de *mandiekamer* gestuurd. Hij had zich nog nooit zo vaak gewassen als de laatste tijd. Maar hij was ook veel vaker buiten dan toen hij nog naar school moest.

En nu vond hij het niet meer zo leuk zonder school.

Hij bukte zich opnieuw om een kluit aarde op te rapen. Niet dat hij ernaar verlangde om saaie sommen te maken, maar hoe zou het met zijn vrienden zijn?

Hij smeed de kluit naar de ingang van de schuilkelder.

Langzaam liep hij door de grote tuin naar het huis.

BEZETTING

‘Wat? 2602? Nee hoor, het is 1942.’ Verbaasd keek Hugo vader aan.

Die schudde zijn hoofd. ‘Niet meer. De Japanners hebben Nederlands-Indië bezet. Ze hebben de Japanse jaartelling ingevoerd. Daarom is het nu 2602.’

Wat gek, dacht Hugo.

‘De tijd is dus ineens 660 jaar naar voren gesprongen?’ vroeg hij voor de zekerheid.

Vader knikte. ‘En de klok ook anderhalf uur. Zodat we hier gelijklopen met de tijd in Tokio.’

‘Wat verandert er nog meer?’ vroeg Hugo.

Vader schraapte zijn keel. ‘Alle kranten en radioprogramma’s in het Nederlands zijn verboden. Je mag alleen Maleis praten aan de telefoon en er zijn Japanse bankbiljetten en Japanse postzegels,’ somde hij op. ‘En we moeten buigen voor elke Japanner die we tegenkomen.’ Zijn ogen keken nu ernstig, zelfs een beetje streng, vanachter zijn brillenglazen naar Hugo.